

CJC STUDY GROUP, PIRKEI AVOT: CHAPTERS 1-6 (SEFARIA)

18

משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לזנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלשה דברים, הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סג לתורה:

Moses received the Torah at Sinai and transmitted it to Joshua, Joshua to the elders, and the elders to the prophets, and the prophets to the Men of the Great Assembly. They said three things: Be patient in [the administration of] justice, raise many disciples and make a fence round the Torah.

שמעון הצדיק הנה משני כנסת הגדולה. הוא הנה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety.

אנטוניגוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא הנה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם:

Antigonus a man of Socho received [the oral tradition] from Shimon the Righteous. He used to say: do not be like servants who serve the master in the expectation of receiving a reward, but be like servants who serve the master without the expectation of receiving a reward, and let the fear of Heaven be upon you.

יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש רושלים קבלו מהם. יוסי בן יועזר איש צרדה אומר, יהי ביתך בית ועד לתכמים, ונהוי מתאבק בעפר רגליהם, ונהוי שותה בצמא את דברייהם:

Yose ben Yoezer (a man) of Zeredah and Yose ben Yochanan [a man] of Jerusalem received [the oral tradition] from them [i.e. Shimon the Righteous and Antigonus]. Yose ben Yoezer used to say: let thy house be a house of meeting for the Sages and sit in the very dust of their feet, and drink in their words with thirst.

יוסי בן יוחנן איש רושלים אומר, יהי ביתך פתוח לרנוחה, ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל נחמר באשת חברו. מכאן אמרו חכמים, כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה, גורם רעה לעצמו, ובוטל מדברי תורה, וסופו יורש גיהנום:

Yose ben Yochanan (a man) of Jerusalem used to say: Let thy house be wide open, and let the poor be members of thy household. Engage not in too much conversation with women. They said this with regard to one's own wife, how much more [does the rule apply] with regard to another man's wife. From here the Sages said: as long as a man engages in too much conversation with women, he causes evil to himself, he neglects the study of the Torah, and in the end he will inherit gehinnom.

יהושע בן פרחיה ונתאי הארכלי קבלו מהם. יהושע בן פרחיה אומר, עשה לה רב, וקנה לה חבר, ונהוי דן את כל האדם לכהן זכות:

Joshua ben Perahiah and Nittai the Arbelite received [the oral tradition] from them. Joshua ben Perahiah used to say: appoint for thyself a teacher, and acquire for thyself a companion and judge all men with the scale weighted in his favor.

נתאי הארבלית אומר, הרחק משכן רע, ואל תתחבר לרשע, ואל תתיאש מן הפרענות:

Nittai the Arbelite used to say: keep a distance from an evil neighbor, do not become attached to the wicked, and do not abandon faith in [divine] retribution.

יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם. יהודה בן טבאי אומר, אל תעש עצמך כעורכי דינין. וכשיהיו בעלי דינין עומדים לפניך, יהיו בעיניך כרשעים. וכשנפטרים מלפניך, יהיו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם את הדין:

Judah ben Tabbai and Shimon ben Shetach received [the oral tradition] from them. Judah ben Tabbai said: do not [as a judge] play the part of an advocate; and when the litigants are standing before you, look upon them as if they were [both] guilty; and when they leave your presence, look upon them as if they were [both] innocent, when they have accepted the judgement.

שמעון בן שטח אומר, הוי מרבה לחקר את העדים, והוי זהיר בדבריך, שמא מתוכם ילמדו לשקר:

Shimon ben Shetach used to say: be thorough in the interrogation of witnesses, and be careful with your words, lest from them they learn to lie.

שמעיה ואבטליון קבלו מהם. שמעיה אומר, אהב את המלאכה, ושנא את הרבנות, ואל תתנדע לרשות:

Shemaiah and Abtalion received [the oral tradition] from them. Shemaiah used to say: love work, hate acting the superior, and do not attempt to draw near to the ruling authority.

אבטליון אומר, תקמים, הנהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל:

Abtalion used to say: Sages be careful with your words, lest you incur the penalty of exile, and be carried off to a place of evil waters, and the disciples who follow you drink and die, and thus the name of heaven becomes profaned.

הלל ושמאי קבלו מהם. הלל אומר, הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבקרים ומקרין לתורה:

Hillel and Shammai received [the oral tradition] from them. Hillel used to say: be of the disciples of Aaron, loving peace and pursuing peace, loving mankind and drawing them close to the Torah.

הוא הנה אומר, נגד שמא, אבד שמה. ודלא מוסיף, ודלא יליף, קטלא חיב. ודאשתמש בתגא, תלף:

He [also] used to say: one who makes his name great causes his name to be destroyed; one who does not add [to his knowledge] causes [it] to cease; one who does not study [the Torah] deserves death; one who makes [unworthy] use of the crown [of learning] shall pass away.

הוא הנה אומר, אם אין אני לי, מי לי. וכשאני לעצמי, מה אני. ואם לא עכשיו, אימתי:

He [also] used to say: If I am not for myself, who is for me? But if I am for my own self [only], what am I? And if not now, when?

שמאי אומר, עשה תורתך קבע. אומר מעט ועשה הרבה, והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות:

Shammai used to say: make your [study of the] Torah a fixed practice; speak little, but do much; and receive all men with a pleasant countenance.

רבן גמליאל הנה אומר, עשה לה רב, והסתלק מן הספק, ואל תרבה לעשר אמדות:

Rabban Gamaliel used to say: appoint for thyself a teacher, avoid doubt, and do not make a habit of tithing by guesswork.

שמעון בנו אומר, כל ימי גדלתי בין הסכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה. וכל המרבה דברים, מביא חטא:

Shimon, his son, used to say: all my days I grew up among the sages, and I have found nothing better for a person than silence. Study is not the most important thing, but actions; whoever indulges in too many words brings about sin.

אמת (רבן שמעון בן גמליאל אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על הדין ועל האמת ועל השלום, שנאמר [\(זכריה ח](#) ומשפט שלום שפטו בשעריכם

Rabban Shimon ben Gamaliel used to say: on three things does the world stand: On justice, on truth and on peace, as it is said: “execute the judgment of truth and peace in your gates” [\(Zechariah 8:16\)](#).

בב'

רבי אומר, איזוהי דרך ישראל שיבר לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

Rabbi Said: which is the straight path that a man should choose for himself? One which is an honor to the person adopting it, and [on account of which] honor [accrues] to him from others. And be careful with a light commandment as with a grave one, for you did know not the reward for the fulfillment of the commandments. Also, reckon the loss [that may be sustained through the fulfillment] of a commandment against the reward [accruing] thereby, and the gain [that may be obtained through the committing] of a transgression against the loss [entailed] thereby. Apply your mind to three things and you will not come into the clutches of sin: Know what there is above you: an eye that sees, an ear that hears, and all your deeds are written in a book.

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שניגיעת שניהם משפחת עון. וכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון. וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה פאלו עשייתם:

Rabban Gamaliel the son of Rabbi Judah Hanasi said: excellent is the study of the Torah when combined with a worldly occupation, for toil in them both keeps sin out of one's mind; But [study of the] Torah which is not combined with a worldly occupation, in the end comes to be neglected and becomes the cause of sin. And all who labor with the community, should labor with them for the sake Heaven, for the merit of their forefathers sustains them (the community), and their (the forefather's) righteousness endures for ever; And as for you, [God in such case says] I credit you with a rich reward, as if you [yourselves] had [actually] accomplished [it all].

הווי זהירין בךשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמו. נראין פארהבין בשעת הנאתו, ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו:

Be careful [in your dealings] with the ruling authorities for they do not befriend a person except for their own needs; they seem like friends when it is to their own interest, but they do not stand by a man in the hour of his distress.

הוא הנה אומר, עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו. בטל רצונה מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונה. הלל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע, שסופו להשמע. ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of others for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge not your fellow man until you have reached his place. Do not say something that cannot be understood [trusting] that in the end it will be understood. Say not: 'when I shall have leisure I shall study;' perhaps you will not have leisure.

הוא הנה אומר, אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד, ולא הבנישן למד, ולא הקפדן מלמד, ולא כל המרבה בסחורה מִמְחָפִים. ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש:

He used to say: A brute is not sin-fearing, nor is an ignorant person pious; nor can a timid person learn, nor can an impatient person teach; nor will someone who engages too much in business become wise. In a place where there are no men, strive to be a man.

אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים. אמר לה, על דאטפת, אטפוד. וסוף מטיפיך יטופון:

Moreover he saw a skull floating on the face of the water. He said to it: because you drowned others, they drowned you. And in the end, they that drowned you will be drowned.

הוא הנה אומר, מרבה בשר, מרבה רמה. מרבה נכסים, מרבה דאגה. מרבה נשים, מרבה כשפים. מרבה שפחות, מרבה זמה. מרבה עבדים, מרבה גזל. מרבה תורה, מרבה חיים. מרבה ושיבה, מרבה חכמה. מרבה עצה, מרבה תבונה. מרבה צדקה, מרבה שלום. קנה שם טוב, קנה לעצמו. קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא:

He used to say: The more flesh, the more worms; The more property, the more anxiety; The more wives, the more witchcraft; The more female slaves, the more lewdness; The more slaves, the more robbery; [But] the more Torah, the more life; The more sitting [in the company of scholars], the more wisdom; The more counsel, the more understanding; The more charity, the more peace. If one acquires a good name, he has acquired something for himself; If one acquires for himself knowledge of Torah, he has acquired life in the world to come.

רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי. הוא היה אומר, אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכה נוצרת. חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן, רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הפהו, ורבי שמעון בן גמאל, ורבי אלעזר בן ערד. הוא היה מונה שבתן. רבי אליעזר בן הורקנוס, בור סוד שאינו מאבד טפה. רבי יהושע בן חנניה, אשרי יולדתו. רבי יוסי הפהו, חסיד. רבי שמעון בן גמאל, ירא חטא. ורבי אלעזר בן ערד, מעון המתגבר. הוא היה אומר, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים, ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה, מכריע את כלם. אבא שאול אומר משמו, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אליעזר בן הורקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ערד בכף שניה, מכריע את כלם:

Rabban Yohanan ben Zakkai received [the oral tradition] from Hillel and Shammai. He used to say: if you have learned much Torah, do not claim credit for yourself, because for such a purpose were you created. Rabban Yohanan ben Zakkai had five disciples and they were these: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus, Rabbi Joshua ben Hananiah, Rabbi Yose, the priest, Rabbi Shimon ben Nethaneel and Rabbi Eleazar ben Arach. He [Rabbi Yohanan] used to list their outstanding virtues: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus is a plastered cistern which loses not a drop; Rabbi Joshua ben Hananiah happy is the woman that gave birth to him; Rabbi Yose, the priest, is a pious man; Rabbi Simeon ben Nethaneel is one that fears sin, And Rabbi Eleazar ben Arach is like a spring that [ever] gathers force. He [Rabbi Yohanan] used to say: if all the sages of Israel were on one scale of the balance and Rabbi Eliezer ben Hyrcanus on the other scale, he would outweigh them all. Abba Shaul said in his name: if all the sages of Israel were on one scale of the balance, and Rabbi Eliezer ben Hyrcanus also with them, and Rabbi Eleazar ben Arach on the other scale, he would outweigh them all.

אמר להם, צאו וראו איזוהי דרך ישראל שיצדק בה האדם. רבי אליעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב. רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערד מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם. אמר להם צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. רבי אליעזר אומר, עין רעה. רבי יהושע אומר, חבר רע. רבי יוסי אומר, שכן רע. רבי שמעון אומר, הלנה ואינו משלם. אהד לנה רשע ולא ישלם, וצדיק חונן ונותן. רבי אלעזר (הלנה מן האדם, קלנה מן המקום ברוח הוא, שנאמר [תהלים לו](#)) אומר, לב רע. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערד מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם:

He [Rabban Yohanan] said unto them: go forth and observe which is the right way to which a man should cleave? Rabbi Eliezer said, a good eye; Rabbi Joshua said, a good companion; Rabbi Yose said, a good neighbor; Rabbi Shimon said, foresight. Rabbi Elazar said, a good heart. He [Rabban Yohanan] said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach, for in his words your words are included. He [Rabban Yohanan] said unto them: go forth and observe which is the evil way which a man should shun? Rabbi Eliezer said, an evil eye; Rabbi Joshua said, an evil companion; Rabbi Yose said, an evil neighbor; Rabbi Shimon said, one who borrows and does not repay for he that borrows from man is as one who borrows from God, blessed be He, as it is said, “the wicked borrow and do not repay, but the righteous deal graciously and give” ([Psalms](#)

[37:21](#)). Rabbi Elazar said, an evil heart. He [Rabban Yohanan] said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach, for in his words your words are included.

הם אמרו שלשה דברים. רבי אליעזר אומר, יהי כבוד חברך חביב עליך כשלה, ואל תהי גזע לבעס. ושוב יום אחד לפני מיתתו. והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתו שלא תפנה, שנשיכתו נשיכת שועל, ועקיפתו עקיפת עקרב, ולחישתו לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש:

They [each] said three things: Rabbi Eliezer said: Let the honor of your friend be as dear to you as your own; And be not easily provoked to anger; And repent one day before your death. And [he also said:] warm yourself before the fire of the wise, but beware of being singed by their glowing coals, for their bite is the bite of a fox, and their sting is the sting of a scorpion, and their hiss is the hiss of a serpent, and all their words are like coals of fire.

רבי יהושע אומר, עין הרע, ונצר הרע, ושנאת הבריות, מוציאין את האדם מן העולם:

Rabbi Joshua said: an evil eye, the evil inclination, and hatred for humankind put a person out of the world.

רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלה, והתמו עצמה ללמד תורה, שאינה ירשה לה. וכל מעשיה יהיו לשם שמים:

Rabbi Yose said: Let the property of your fellow be as precious unto you as your own; Make yourself fit to study Torah for it will not be yours by inheritance; And let all your actions be for [the sake of] the name of heaven.

רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה. וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני; כי חנון ורחום הוא ארץ אפים ורב חסד ונקם על הרעה. ואל תהי רשע בפני עצמך (המקום ברוך הוא, שנאמר [יואל ב](#)

Rabbi Shimon said: Be careful with the reading of Shema and the prayer, And when you pray, do not make your prayer something automatic, but a plea for compassion before God, for it is said: “for he is gracious and compassionate, slow to anger, abounding in kindness, and renouncing punishment” ([Joel 2:13](#)); And be not wicked in your own esteem.

רבי אליעזר אומר, הוי שקוד ללמד תורה, ודע מה שתשיב לאפיקורוס. ודע לפני מי אתה עמל. ונאמן הוא בעל מלאכתו; שישלם לך שכר פעלתך:

Rabbi Elazar said: Be diligent in the study the Torah; And know how to answer an epicuros, And know before whom you toil, and that your employer is faithful, for He will pay you the reward of your labor.

רבי טרפון אומר, היום קצר והמלאכה מרבה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק:

Rabbi Tarfon said: the day is short, and the work is plentiful, and the laborers are indolent, and the reward is great, and the master of the house is insistent.

הוא הִזָּה אומר, לא עָלֶיךָ הַמְלָאכָה לְגַמֵּר, וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְבַטֵּל מִמֶּנָּה. אִם לְמַדַּת תּוֹרָה הִרְבֵּה, גוֹתְנִים לָךְ שֹׁכֵר הִרְבֵּה. וְנִנְאָמֵן הוּא בְּעַל מְלֶאכֶתְךָ שִׁישְׁלֵם לָךְ שֹׁכֵר פְּעֻלָּתְךָ. וְדַע מִתּוֹן שֹׁכֵר שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתִיד לְבֹא:

He [Rabbi Tarfon] used to say: It is not your duty to finish the work, but neither are you at liberty to neglect it; If you have studied much Torah, you shall be given much reward. Faithful is your employer to pay you the reward of your labor; And know that the grant of reward unto the righteous is in the age to come.

גג'

עֲקֵבְיָא בֶּן מַהֲלָלָאֵל אומר, הִסְתַּפַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִי אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבָרָה. דַּע מֵאַיִן בָּאתָ, וּלְאַן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֹתִיד לָתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ, מִטְּפָה סְרוּסָה, וּלְאַן אַתָּה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עֶפֶר רַמָּה וְתוֹלְעָה. וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֹתִיד לָתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

Akabyah ben Mahalalel said: mark well three things and you will not come into the power of sin: Know from where you come, and where you are going, and before whom you are destined to give an account and reckoning. From where do you come? From a putrid drop. Where are you going? To a place of dust, of worm and of maggot. Before whom you are destined to give an account and reckoning? Before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be he.

רבי חַנִּינְיָא סָגַן הַפְּהָנִים אומר, הָוִי מִתְפַּלֵּל בְּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת, שְׂאֵלְמָלָא מוֹרְאָה, אִישׁ אֵת רַעְהוּ חַיִּים בְּלַעֲוֹ. רַבִּי חַנִּינְיָא וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא (בֶּן תְּרַדְיוֹן אומר, שְׁנַיִם שִׁיּוֹשְׁבֵינָן וְאַיִן בֵּינֵיהוֹן דְּבָרֵי תּוֹרָה, הֲרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִים, שְׁנַאָמֵר [\(תהלים א](#) אֲזוּ נִדְּבָרוּ יִרְאִי יְיָ אִישׁ אֶל (יִשָּׁב. אֲבָל שְׁנַיִם שִׁיּוֹשְׁבֵינָן וְיִישׁ בֵּינֵיהוֹן דְּבָרֵי תּוֹרָה, שִׁכְיִנָּה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהוֹן, שְׁנַאָמֵר [\(מלאכי ג](#) רַעְהוּ וְיִקְשָׁב יְיָ וְיִשְׁמַע וְיִכְתֹּב סֵפֶר זְכוּרֹן לִפְנֵי לִירְאִי יְיָ וְלִחֲשָׁבֵי שְׁמוֹ. אִין לִי אֵלָא שְׁנַיִם, מִנְּוֹן שְׂאֵפְלוּ אַחַד שִׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק יִישָׁב בְּיָד וְיִדַּם כִּי נִטַּל עָלָיו (בְּתוֹרָה, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ שֹׁכֵר, שְׁנַאָמֵר [\(איכה ג](#)

Rabbi Hanina, the vice-high priest said: pray for the welfare of the government, for were it not for the fear it inspires, every man would swallow his neighbor alive. R. Hananiah ben Teradion said: if two sit together and there are no words of Torah [spoken] between them, then this is a session of scorners, as it is said: “nor sat he in the seat of the scornful...[rather, the teaching of the Lord is his delight]” ([Psalms 1:1](#)); but if two sit together and there are words of Torah [spoken] between them, then the Shekhinah abides among them, as it is said: “then they that feared the Lord spoke one with another; and the Lord hearkened and heard, and a book of remembrance was written before Him, for them that feared the Lord and that thought upon His name” ([Malachi 3:16](#)). Now I have no [scriptural proof for the presence of the Shekhinah] except [among] two, how [do we know] that even one who sits and studies Torah the Holy One, blessed be He, fixes his reward? As it is said: “though he sit alone and [meditate] in stillness, yet he takes [a reward] unto himself” ([Lamentations 3:28](#)).

רַבִּי שִׁמְעוֹן אומר, שְׁלִשָּׁה שְׂאֵבְלוּ עַל שְׁלֶחֶן אַחַד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תּוֹרָה, כָּאֵלוּ אֲכָלוּ מִזְבְּחֵי מֵתִים, שְׁנַאָמֵר [\(ישעיה](#) כִּי כָּל שְׁלֶחָנוֹת מְלֹאוּ קִיָּא צָאָה בְּלִי מְקוֹם. אֲבָל שְׁלִשָּׁה שְׂאֵבְלוּ עַל שְׁלֶחֶן אַחַד וְאָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תּוֹרָה, כָּאֵלוּ אֲכָלוּ [\(כח](#) יְיָ וְיִדְבַּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֶחֶן אֲשֶׁר לִפְנֵי הַ (מְשַׁלְּחֵנוּ שֶׁל מְקוֹם בְּרוּךְ הוּא, שְׁנַאָמֵר [\(יחזקאל מא](#)

Rabbi Shimon said: if three have eaten at one table and have not spoken there words of Torah, [it is] as if they had eaten sacrifices [offered] to the dead, as it is said, “for all tables are full of filthy vomit, when the All-Present is absent” ([Isaiah 28:8](#)). But, if three have eaten at one table, and

have spoken there words of Torah, [it is] as if they had eaten at the table of the All-Present, blessed be He, as it is said, “And He said unto me, “this is the table before the Lord”” ([Ezekiel 41:2](#)).

רבי חנניא בן חכניאי אומר, הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו:

Rabbi Hananiah ben Hakinai said: one who wakes up at night, or walks on the way alone and turns his heart to idle matters, behold, this man is mortally guilty.

רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ. וכל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ:

Rabbi Nehunia ben Hakkanah said: whoever takes upon himself the yoke of the Torah, they remove from him the yoke of government and the yoke of worldly concerns, and whoever breaks off from himself the yoke of the Torah, they place upon him the yoke of government and the yoke of worldly concerns.

רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניה אומר, עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (תהלים) ונאגדתו על ארץ יסדה. ומנין אפלו שלשה, שנאמר (אלהים נצב בעדת אל. ומנין אפלו חמשה, שנאמר (עמוס ט פב) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' (בקרוב אלהים ישפט. ומנין אפלו שנים, שנאמר (מלאכי ג) (תהלים פב) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליה וברכתיך (וישמע וגו'. ומנין אפלו אחד, שנאמר (שמות כ

Rabbi Halafta of Kefar Hanania said: when ten sit together and occupy themselves with Torah, the Shechinah abides among them, as it is said: “God stands in the congregation of God” ([Psalm 82](#)). How do we know that the same is true even of five? As it is said: “This band of His He has established on earth” ([Amos 9:6](#)). How do we know that the same is true even of three? As it is said: “In the midst of the judges He judges” ([Psalm 82:1](#)) How do we know that the same is true even of two? As it is said: “Then they that fear the Lord spoke one with another, and the Lord hearkened, and heard” ([Malachi 3:16](#)). How do we know that the same is true even of one? As it is said: “In every place where I cause my name to be mentioned I will come unto you and bless you” ([Exodus 20:21](#)).

פי ממה הכל (רבי אלעזר איש ברתותא אומר, תן לו משלו, שאתה ושלך שלו. וכן בדרך הוא אומר (דברי הימים א כט) ומיידך נתנו לך. רבי שמעון אומר, המהלך בדרך ושונה, ומפסיק ממשנתו ואומר, מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו:

Rabbi Elazar of Bartotha said: give to Him of that which is His, for you and that which is yours is His; and thus it says with regards to David: “for everything comes from You, and from Your own hand have we given you” ([I Chronicles 29:14](#)). Rabbi Jacob said: if one is studying while walking on the road and interrupts his study and says, “how fine is this tree!” [or] “how fine is this newly ploughed field!” scripture accounts it to him as if he was mortally guilty.

רבי דוסתאי ברבי ננאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו, רק השמר לה ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. יכול אפלו תקפה עליו (שנאמר (דברים ד) מושנתו, תלמוד לומר (שם) ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו:

Rabbi Dostai ben Rabbi Yannai said in the name of Rabbi Meir: whoever forgets one word of his study, scripture accounts it to him as if he were mortally guilty, as it is said, “But take utmost care and watch yourselves scrupulously, so that you do not forget the things that you saw with your own eyes” ([Deuteronomy 4:9](#)). One could [have inferred that this is the case] even when his study proved [too] hard for him, therefore scripture says, “that they do not fade from your mind as long as you live” (ibid.). Thus, he is not mortally guilty unless he deliberately removes them from his heart.

רבי דוסיא בן רבי ינאי, כל שיראת חטאו קודמת להקמתו, חקמתו מתקנתו. וכל שחקמתו קודמת ליראת חטאו, אין חקמתו מתקנתו. הוא הנה אומר, כל שמעשיו מרבין מחקמתו, חקמתו מתקנתו. וכל שחקמתו מרבה ממעשיו, אין חקמתו מתקנתו:

Rabbi Hanina ben Dosa said: anyone whose fear of sin precedes his wisdom, his wisdom is enduring, but anyone whose wisdom precedes his fear of sin, his wisdom is not enduring. He [also] used to say: anyone whose deeds exceed his wisdom, his wisdom is enduring, but anyone whose wisdom exceeds his deeds, his wisdom is not enduring.

הוא הנה אומר, כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו. וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו, אין רוח המקום נוחה הימנו. רבי דוסיא בן הרפינס אומר, שנה של שחרית, ויין של צהריים, ושחת הגלדים, וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ, מוציאין את האדם מן העולם:

He used to say: one with whom men are pleased, God is pleased. But anyone from whom men are displeased, God is displeased. Rabbi Dosa ben Harkinas said: morning sleep, midday wine, children’s talk and sitting in the assemblies of the ignorant put a man out of the world.

רבי אלעזר המודעי אומר, המחלל את הקדושים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חברו ברבים, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:

Rabbi Elazar of Modiin said: one who profanes sacred things, and one who despises the festivals, and one who causes his fellow’s face to blush in public, and one who annuls the covenant of our father Abraham, may he rest in peace, and he who is contemptuous towards the Torah, even though he has to his credit [knowledge of the] Torah and good deeds, he has not a share in the world to come.

רבי ישמעאל אומר, הני קל לראש, ונוח לתשחרת, ונהוי מקבל את כל האדם בשמחה:

Rabbi Ishmael said: be suppliant to a superior, submissive under compulsory service, and receive every man happily.

רבי עקיבא אומר, שחוק וקלות ראש, מרגילין לערוה. מסרת, סג לתורה. מעשרות, סג לעשר. נדרים, סג לפרישות. סג לחכמה, שתיקה:

Rabbi Akiva said: Merriment and frivolity accustom one to sexual licentiousness; Tradition is a fence to the Torah; Tithes a fence to wealth, Vows a fence to abstinence; A fence to wisdom is silence.

כי בצלם אלהים (הוא הנה אומר, חביב אדם שנוברא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שנוברא בצלם, שנואמר (בראשית ט עשה את האדם. חביבין ישראל שנוקראו בנים למקום. חבה יתרה נודעת להם שנוקראו בנים למקום, שנואמר (דברים יד בנים אתם לה' אלהיכם. חביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה. חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה שבו נברא כן לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו (העולם, שנואמר (משלי ד

He used to say: Beloved is man for he was created in the image [of God]. Especially beloved is he for it was made known to him that he had been created in the image [of God], as it is said: "for in the image of God He made man" ([Genesis 9:6](#)). Beloved are Israel in that they were called children to the All-Present. Especially beloved are they for it was made known to them that they are called children of the All-Present, as it is said: "your are children to the Lord your God" ([Deuteronomy 14:1](#)). Beloved are Israel in that a precious vessel was given to them. Especially beloved are they for it was made known to them that the desirable instrument, with which the world had been created, was given to them, as it is said: "for I give you good instruction; forsake not my teaching" ([Proverbs 4:2](#)).

הכל צפוי, והרשות נתונה, ובטוב העולם נדון. והכל לפי רב המעשה:

Everything is foreseen yet freedom of choice is granted, And the world is judged with goodness; And everything is in accordance with the preponderance of works.

הוא הנה אומר, הכל נתון בערבון, ומצודה פרוסה על כל החיים. התנות פתוחה, והתנני מקיר, והפנקס פתוח, והנד כותבת, וכל הרוצה ללוות יבא וילנה, והגבאים מחזירים תדיר בכל יום, ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו. ויש להם על מה שיסמכו, והדין דין אמת, והכל מתקן לסעודה:

He used to say: everything is given against a pledge, and a net is spread out over all the living; the store is open and the storekeeper allows credit, but the ledger is open and the hand writes, and whoever wishes to borrow may come and borrow; but the collectors go round regularly every day and exact dues from man, either with his consent or without his consent, and they have that on which they [can] rely [in their claims], seeing that the judgment is a righteous judgment, and everything is prepared for the banquet.

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין בינה, אין דעת. אם אין דעת, אין בינה. אם אין קמח, אין תורה. אם אין תורה, אין קמח. הוא הנה אומר, כל שחכמתו מרבה ממעשיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין, והרוח באה ועוקרתו והנה פערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא (והופכתו על פניו, שנואמר (ירמיה יז תשב. אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין, שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו, שנואמר (שם) והנה כעץ שתול על מים ועל יבול ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם, והנה עלהו רענן, ובשנת בצורת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי:

...Rabbi Elazar ben Azariah says: If there is no Torah, there is no worldly occupation, if there is no worldly occupation, there is no Torah. If there is no wisdom, there is no fear of God; if there is no fear of God, there is no wisdom. If there is no knowledge, there is no understanding; if there is no understanding, there is no knowledge. If there is no flour, there is no Torah; if there is no Torah, there is no flour. He used to say: Anyone whose wisdom exceeds his deeds, to what is he compared? To a tree who branches are many but whose roots are few; then the winds comes and uproots it and turns it upside down; as it is said; "And he shall be like a lonely juniper tree in

the wasteland and shall not see when good comes, but shall inhabit the parched places of the wilderness, a salt filled land which is uninhabitable." [Jeremiah 17:6]. But one whose deeds exceed one's wisdom, what is that person like? Like a tree whose branches are few, but whose roots are many; even if all the winds of the world were to come and blow upon it, they would not move it from its place, as it is said; "He shall be like a tree planted by the waters, which spreads out its roots by the river, and shall not perceive when heat comes, but its leaf shall remain fresh; and it will not be troubled in the year of drought, nor will it cease to bear fruit." [Jeremiah 17:8].

רבי אליעזר בן חסמא אומר, קנין ופתחי נדה, הן הן גופי הלכות. תקופות וגימטריאות, פרפראות לתקמה

Rabbi Eliezer Hisma said: the laws of mixed bird offerings and the key to the calculations of menstruation days these, these are the body of the halakhah. The calculation of the equinoxes and gematria are the desserts of wisdom.

47'

מכל מלמדי השכלתי פי עדותיך שיחה לי. איזהו (בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם, שנאמר (תהלים קיט טוב ארץ אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר. איזהו עשיר, השמח בחלקו, (גבור, הכובש את יצרו, שנאמר (משלי טז יגיע כפיה כי תאכל אשריה וטוב לה. אשריה, בעולם הזה. וטוב לה, לעולם הבא. איזהו מכבד, (שנאמר (תהלים קכח כי מכבדי אכבד ובני יקלו (המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א ב

Ben Zoma said: Who is wise? He who learns from every man, as it is said: "From all who taught me have I gained understanding" (Psalms 119:99). Who is mighty? He who subdues his [evil] inclination, as it is said: "He that is slow to anger is better than the mighty; and he that rules his spirit than he that takes a city" (Proverbs 16:3). Who is rich? He who rejoices in his lot, as it is said: "You shall enjoy the fruit of your labors, you shall be happy and you shall prosper" (Psalms 128:2) "You shall be happy" in this world, "and you shall prosper" in the world to come. Who is he that is honored? He who honors his fellow human beings as it is said: "For I honor those that honor Me, but those who spurn Me shall be dishonored" (I Samuel 2:30).

בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ושוכר מצוה, מצוה, מצוה, מצוה. ושוכר עברה, עברה

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression.

הוא הנה אומר, אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לה אדם שאין לו שעה ואין לה דבר שאין לו מקום:

He used to say: do not despise any man, and do not discriminate against anything, for there is no man that has not his hour, and there is no thing that has not its place.

רבי לויטס איש יבנה אומר, מאד מאד הוי שפל רוח, שתקנת אנוש רמה. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, כל המסלל שם שמים בסתר, נפרעין ממנו בגלוי. אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם

Rabbi Levitas a man of Yavneh said: be exceeding humble spirit, for the end of man is the worm. Rabbi Yohanan ben Berokah said: whoever profanes the name of heaven in secret, he shall be punished in the open. Unwittingly or wittingly, it is all one in profaning the name.

רבי ישמעאל בנו אומר, הלומד תורה על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמד וללמד. והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמד וללמד לשמר ולעשות. רבי צדוק אומר, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדם לתפר בהם. וכך היה הלל אומר, ודאשתמש בתגא, חלף. הא למדת, כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חייו מן העולם:

Rabbi Ishmael his son said: He who learns in order to teach, it is granted to him to study and to teach; But he who learns in order to practice, it is granted to him to learn and to teach and to practice. Rabbi Zadok said: do not make them a crown for self-exaltation, nor a spade with which to dig. So too Hillel used to say, “And he that puts the crown to his own use shall perish.” Thus you have learned, anyone who derives worldly benefit from the words of the Torah, removes his life from the world.

רבי יוסי אומר, כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבטלות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבטלות:

Rabbi Yose said: whoever honors the Torah is himself honored by others, and whoever dishonors the Torah is himself dishonored by others.

רבי ישמעאל בנו אומר, החושף עצמו מן הדין, פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא. והגס לבו בהוראה, שוטה רשע וגס רוח:

Rabbi Ishmael his son said: he who refrains himself from judgment, rids himself of enmity, robbery and false swearing; But he whose heart is presumptuous in giving a judicial decision, is foolish, wicked and arrogant.

הוא היה אומר, אל תהי דן יחידי, שאין דן יחידי אלא אחד. ואל תאמר קבלו דעתי, שהו רשאים ולא אתה:

He used to say: judge not alone, for none may judge alone save one. And say not “accept my view”, for they are free but not you.

רבי יונתן אומר, כל המקיים את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. וכל המבטל את התורה מעשר, סופו לבטלה מעני:

Rabbi Jonathan said: whoever fulfills the Torah out of a state of poverty, his end will be to fulfill it out of a state of wealth; And whoever discards The torah out of a state of wealth, his end will be to discard it out of a state of poverty.

רבי מאיר אומר, הני מעט בעסק, ונעסק בתורה. והני שפל רוח בפני כל אדם. ואם בטלת מן התורה, יש לה בטלים הרבה כנגדך. ואם עמלת בתורה, יש לו שכר הרבה לתן לך:

Rabbi Meir said: Engage but little in business, and busy yourself with the Torah. Be of humble spirit before all men. If you have neglected the Torah, you shall have many who bring you to neglect it, but if you have labored at the study of Torah, there is much reward to give unto you

רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצנה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטגור אחד. תשובה ומעשים טובים, פתרים בפני הפרענות. רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל פגסיה שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים:

Rabbi Eliezer son of Yaakov says: One who does a single good deed acquires a single defender. One who does a single sin acquires a single prosecutor. Repentance and good deeds are a shield against punishment. Rabbi Yochanan the shoemaker said: Every gathering that is for the sake of Heaven will endure. And every gathering that isn't for the sake of Heaven will not endure, in the end.

רבי אלעזר בן שמוע אומר, יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלה, וכבוד חברך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים:

Rabbi Elazar ben Shammua said: let the honor of your student be as dear to you as your own, and the honor of your colleague as the reverence for your teacher, and the reverence for your teacher as the reverence of heaven.

רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה זדון. רבי שמעון אומר, שלשה פתרים הם, פתח תורה ופתח פה ופתח מלכות, ופתח שם טוב עולה על גביהן:

Rabbi Judah said: be careful in study, for an error in study counts as deliberate sin. Rabbi Shimon said: There are three crowns: the crown of torah, the crown of priesthood, and the crown of royalty, but the crown of a good name supersedes them all.

רבי נהוראי אומר, הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבא אחריך, שתבריקה יקומה בידך. ואל בינתך אל תשען [\(משלי ג](#)):

Rabbi Nehorai said: go as a [voluntary] exile to a place of Torah and say not that it will come after you, for [it is] your fellow [student]s who will make it permanent in your hand and “and lean not upon your own understanding” ([Proverbs 3:5](#)).

רבי ינאי אומר, אין בדינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים. רבי מתאי בן חרש אומר, הוי מקדים בשלום כל אדם. והוי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים:

Rabbi Yannai said: it is not in our hands [to explain the reason] either of the security of the wicked, or even of the afflictions of the righteous. Rabbi Mathia ben Harash said: Upon meeting people, be the first to extend greetings; And be a tail unto lions, and not a head unto foxes.

רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין:

Rabbi Jacob said: this world is like a vestibule before the world to come; prepare yourself in the vestibule, so that you may enter the banqueting-hall.

הוא הנה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מפל חיי העולם הבא. יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מפל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

רבי שמעון בן אלעזר אומר, אל תרצה את חברך בשעת כעסו, ואל תנחמו בשעה שמתו מטל לפניו, ואל תשאל לו בשעת נדרו, ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו:

Rabbi Shimon ben Elazar said: Do not try to appease your friend during his hour of anger; Nor comfort him at the hour while his dead still lies before him; Nor question him at the hour of his vow; Nor strive to see him in the hour of his disgrace.

בגמרא אביה אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך, פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו (שמואל הקטן אומר, [משלי כד](#)):

Shmuel Hakatan said: “If your enemy falls, do not exult; if he trips, let your heart not rejoice, lest the Lord see it and be displeased, and avert his wrath from him” ([Proverbs 24:17](#)).

אלישע בן אבויה אומר, הלומד ילד למה הוא דומה, לדין כתובה על גר חדש. והלומד זקן למה הוא דומה, לדין כתובה על גר מחוק. רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר, הלומד מן הקטנים למה הוא דומה, לאכל ענבים קהות ושותה יין מגתו. והלומד מן הזקנים למה הוא דומה, לאכל ענבים בשלות ושותה יין ישן. רבי אומר, אל תסתכל בקנקן, אלא במה שישי בו. יש קנקן חדש מלא ישן, וישן שאפלו חדש אין בו:

Elisha ben Abuyah said: He who learns when a child, to what is he compared? To ink written upon a new writing sheet. And he who learns when an old man, to what is he compared? To ink written on a rubbed writing sheet. Rabbi Yose ben Judah a man of Kfar Ha-babli said: He who learns from the young, to what is he compared? To one who eats unripe grapes, and drinks wine from his vat; And he who learns from the old, to what is he compared? To one who eats ripe grapes, and drinks old wine. Rabbi said: don't look at the container but at that which is in it: there is a new container full of old wine, and an old [container] in which there is not even new [wine].

רבי אלעזר הקפא אומר, הקנאה והמאנה והכבוד, מוציאין את האדם מן העולם:

Rabbi Elazar Ha-kappar said: envy, lust and [the desire for] honor put a man out of the world.

הוא הנה אומר, הילודים למות, והמתים להחיות, והסיים לדון. לידע להודיע ולהנדע שהוא אל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדין, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון. ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה, ולא שכיחה, ולא משוא פנים, ולא מקח שחד, שהפל שלו. ודע שהפל לפי החשבון. ואל יבטיחה יצרה שהשאול בית מגוס לה, שעל פרה אמה נוצר, ועל פרה אמה נולד, ועל פרה אמה חי, ועל פרה אמה מת, ועל פרה אמה עתיד לתן דין וחסבון לפני מלה מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

He used to say: the ones who were born are to die, and the ones who have died are to be brought to life, and the ones brought to life are to be judged; So that one may know, make known and have the knowledge that He is God, He is the designer, He is the creator, He is the discerner, He is the judge, He the witness, He the complainant, and that He will summon to judgment. Blessed be He, before Whom there is no iniquity, nor forgetting, nor respect of persons, nor taking of bribes, for all is His. And know that all is according to the reckoning. And let not your impulse

assure thee that the grave is a place of refuge for you; for against your will were you formed, against your will were you born, against your will you live, against your will you will die, and against your will you will give an account and reckoning before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He.

5ה'

בעשירה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשירה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשירה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances.

עשירה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עשירה דורות מאדם ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כלם:

[There were] ten generations from Adam to Noah, in order to make known what long-suffering is His; for all those generations kept on provoking Him, until He brought upon them the waters of the flood. [There were] ten generations from Noah to Abraham, in order to make known what long-suffering is His; for all those generations kept on provoking Him, until Abraham, came and received the reward of all of them.

עשירה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום:

With ten trials was Abraham, our father (may he rest in peace), tried, and he withstood them all; to make known how great was the love of Abraham, our father (peace be upon him).

עשירה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשירה על הים. עשיר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים ועשיר ניסו אתי זה עשיר פעמים ולא (על הים). עשירה נסיונות נסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, שגאמר (במדבר יד) שמעו בקולי:

Ten miracles were wrought for our ancestors in Egypt, and ten at the sea. Ten plagues did the Holy one, blessed be He, bring upon the Egyptians in Egypt and ten at the sea. [With] ten trials did our ancestors try God, blessed be He, as it is said, “and they have tried Me these ten times and they have not listened to my voice” ([Numbers 14:22](#)).

עשירה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מרים בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחיים, ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעמר ובשתי הלחם ובקלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתתפים רוחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לתברו צר לי המקום שאלין בירושלים:

Ten wonders were wrought for our ancestors in the Temple: [1] no woman miscarried from the odor of the sacred flesh; [2] the sacred flesh never became putrid; [3] no fly was ever seen in the

slaughterhouse; [4] no emission occurred to the high priest on the Day of Atonement; [5] the rains did not extinguish the fire of the woodpile; [6] the wind did not prevail against the column of smoke; [7] no defect was found in the omer, or in the two loaves, or in the showbread; [8] the people stood pressed together, yet bowed down and had room enough; [9] never did a serpent or a scorpion harm anyone in Jerusalem; [10] and no man said to his fellow: the place is too congested for me to lodge overnight in Jerusalem.

עֲשָׂה דְבָרִים נִבְרָאוּ בְעָרְב שֶׁבֶת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְאֵלוֹ הֵן, פִּי הָאֶרֶץ, וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי הָאֵתוֹן, וְהַקְּשֵׁת, וְהַמָּטָה, וְהַשְּׁמִיר, וְהַקְּתָב, וְהַמְּקָתָב, וְהַלְיוּחֹת. וַיֵּשׁ אֹמְרִים, אַף הַמְזִיקִין, וְקִבּוּרְתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילוֹ שֶׁל אֲבִרְהֵם אֲבִינוּ. וַיֵּשׁ אֹמְרִים, אַף צָבָת בְּצָבָת עֲשׂוּיָהּ:

Ten things were created on the eve of the Sabbath at twilight, and these are they: [1] the mouth of the earth, [2] the mouth of the well, [3] the mouth of the donkey, [4] the rainbow, [5] the manna, [6] the staff [of Moses], [7] the shamir, [8] the letters, [9] the writing, [10] and the tablets. And some say: also the demons, the grave of Moses, and the ram of Abraham, our father. And some say: and also tongs, made with tongs.

שְׁבַע דְבָרִים בְּגֵלָם וְשְׁבַע בְּחֻמָּם. חָכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר בְּפָנָי מִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמָּה וּבְמִנְיָן, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דְּבָרֵי חֲבֵרוֹ, וְאֵינוֹ נִבְהַל לְהַשִּׁיב, שׂוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמְשִׁיב כְּהִלְכָה, וְאוֹמֵר עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן, וְעַל מָה שֶׁלֹּא שָׁמַע, אוֹמֵר לֹא שָׁמַעְתִּי, וּמוֹדֵה עַל הָאֱמֶת. וְחִלּוּפֵיהֶן בְּגֵלָם:

[There are] seven things [characteristic] in a clod, and seven in a wise man: A wise man does not speak before one who is greater than he in wisdom, And does not break into his fellow's speech; And is not hasty to answer; He asks what is relevant, and he answers to the point; And he speaks of the first [point] first, and of the last [point] last; And concerning that which he has not heard, he says: I have not heard; And he acknowledges the truth. And the reverse of these [are characteristic] in a clod.

שְׁבַע מִיָּי פְּרַעְנִיּוֹת בָּאֵין לְעוֹלָם עַל שְׁבַע גּוֹפֵי עֲבֵרָה. מִקְצָתוֹ מְעַשְׂרִין וּמִקְצָתוֹ אֵין מְעַשְׂרִין, רָעֵב שֶׁל בְּצֻרַת בָּאָה, מִקְצָתוֹ רָעֵבִים וּמִקְצָתוֹ שְׂבִיעִים. גָּמְרוּ שֶׁלֹּא לְעֹשֶׂר, רָעֵב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בְּצֻרַת בָּאָה. וְשֶׁלֹּא לְטוֹל אֶת הַחִלָּה, רָעֵב שֶׁל כְּלֵיהַ בָּאָה. דְּבָר בָּא לְעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמִירוֹת בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין, וְעַל פְּרוֹת שְׂבִיעִית. חֲרֵב בָּאָה לְעוֹלָם עַל עֲנּוּי הַדִּין, וְעַל עוֹת הַדִּין, וְעַל הַמּוֹרִים בְּתוֹרָה שֶׁלֹּא כְּהִלְכָה:

Seven kinds of punishment come to the world for seven categories of transgression: When some of them give tithes, and others do not give tithes, a famine from drought comes some go hungry, and others are satisfied. When they have all decided not to give tithes, a famine from tumult and drought comes; [When they have, in addition, decided] not to set apart the dough-offering, an all-consuming famine comes. Pestilence comes to the world for sins punishable by death according to the Torah, but which have not been referred to the court, and for neglect of the law regarding the fruits of the sabbatical year. The sword comes to the world for the delay of judgment, and for the perversion of judgment, and because of those who teach the Torah not in accordance with the accepted law.

חִיָּה רָעָה בָּאָה לְעוֹלָם עַל שְׁבִיעֵת שְׁוֹא, וְעַל חִלּוֹל הַשֵּׁם. גְּלוּת בָּאָה לְעוֹלָם עַל עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְעַל גְּלוּי עֲרִיּוֹת, וְעַל שְׂפִיכוֹת דָּמִים, וְעַל הַשְּׁמַטַּת הָאֶרֶץ. בְּאֶרְבֶּעָה פְּרָקִים הַדְּבָר מִתְרַבֵּה, בְּרִבְעִית, וּבְשִׁבְעִית, וּבְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית, וּבְמוֹצָאֵי

הַחַג שֶׁבְּכֹל שָׁנָה וְשָׁנָה. בְּרַב־עֵיט, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עֲנִי שֶׁבְּשְׁלִישִׁית. בְּשִׁבְעֵיט, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עֲנִי שֶׁבְּשִׁשִּׁית. וּבְמוֹצָאֵי שִׁבְעֵיט, מִפְּנֵי פְרוֹת שִׁבְעֵיט. וּבְמוֹצָאֵי הַחַג שֶׁבְּכֹל שָׁנָה וְשָׁנָה, מִפְּנֵי גְזֹל מִתְּנוּת עֲנִיִּים:

Wild beasts come to the world for swearing in vain, and for the profanation of the Name. Exile comes to the world for idolatry, for sexual sins and for bloodshed, and for [transgressing the commandment of] the [year of the] release of the land. At four times pestilence increases: in the fourth year, in the seventh year and at the conclusion of the seventh year, and at the conclusion of the Feast [of Tabernacles] in every year. In the fourth year, on account of the tithe of the poor which is due in the third year. In the seventh year, on account of the tithe of the poor which is due in the sixth year; At the conclusion of the seventh year, on account of the produce of the seventh year; And at the conclusion of the Feast [of Tabernacles] in every year, for robbing the gifts to the poor.

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּאָדָם. הָאוֹמֵר שְׁלִי וְשְׁלָךְ שְׁלָךְ, זוֹ מִדָּה בִּינוֹנִית. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זוֹ מִדַּת סְדוּם. שְׁלִי שְׁלָךְ וְשְׁלָךְ שְׁלִי, עִם הָאֲרִזִּי. שְׁלִי שְׁלָךְ וְשְׁלָךְ שְׁלָךְ, חֲסִיד. שְׁלִי שְׁלָךְ וְשְׁלָךְ שְׁלִי, רָשָׁע:

There are four types of character in human beings: One that says: “mine is mine, and yours is yours”: this is a commonplace type; and some say this is a sodom-type of character. [One that says:] “mine is yours and yours is mine”: is an unlearned person (am haaretz); [One that says:] “mine is yours and yours is yours” is a pious person. [One that says:] “mine is mine, and yours is mine” is a wicked person.

אַרְבַּע מִדּוֹת בַּדַּעוֹת. נוֹחַ לְכַעַס וְנוֹחַ לְרִצּוֹת, יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהִפְסְדוֹ. קָשָׁה לְכַעַס וְקָשָׁה לְרִצּוֹת, יֵצֵא הֶפְסְדוֹ בְּשְׂכָרוֹ. קָשָׁה לְכַעַס וְנוֹחַ לְרִצּוֹת, חֲסִיד. נוֹחַ לְכַעַס וְקָשָׁה לְרִצּוֹת, רָשָׁע:

There are four kinds of temperments: Easy to become angry, and easy to be appeased: his gain disappears in his loss; Hard to become angry, and hard to be appeased: his loss disappears in his gain; Hard to become angry and easy to be appeased: a pious person; Easy to become angry and hard to be appeased: a wicked person.

אַרְבַּע מִדּוֹת בַּתְּלִמִּידִים. מֵהָרַ לְשִׂמְעָה וּמֵהָרַ לְאֵבֶד, יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהִפְסְדוֹ. קָשָׁה לְשִׂמְעָה וְקָשָׁה לְאֵבֶד, יֵצֵא הֶפְסְדוֹ בְּשְׂכָרוֹ. מֵהָרַ לְשִׂמְעָה וְקָשָׁה לְאֵבֶד, חֲכָם. קָשָׁה לְשִׂמְעָה וּמֵהָרַ לְאֵבֶד, זֶה חֶלֶק רַע:

There are four types of disciples: Quick to comprehend, and quick to forget: his gain disappears in his loss; Slow to comprehend, and slow to forget: his loss disappears in his gain; Quick to comprehend, and slow to forget: he is a wise man; Slow to comprehend, and quick to forget, this is an evil portion.

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה. הָרוֹצֵה שְׂיִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים, עֵינָיו רַעָה בְּשֵׁל אֲחֵרִים. יִתְּנוּ אֲחֵרִים וְהוּא לֹא יִתֵּן, עֵינָיו רַעָה בְּשֵׁלוֹ. יִתֵּן וְיִתְּנוּ אֲחֵרִים, חֲסִיד. לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אֲחֵרִים, רָשָׁע:

There are four types of charity givers. He who wishes to give, but that others should not give: his eye is evil to that which belongs to others; He who wishes that others should give, but that he himself should not give: his eye is evil towards that which is his own; He who desires that he himself should give, and that others should give: he is a pious man; He who desires that he himself should not give and that others too should not give: he is a wicked man.

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי לְבַיִת הַמִּדְרָשׁ. הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, שְׂכָר הַלִּיקָה בְּיָדוֹ. עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ, שְׂכָר מַעֲשֵׂה בְּיָדוֹ. הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה, חֶסֶד. לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא עוֹשֶׂה, רִשָּׁע:

There are four types among those who frequent the study-house (bet midrash): He who attends but does not practice: he receives a reward for attendance. He who practices but does not attend: he receives a reward for practice. He who attends and practices: he is a pious man; He who neither attends nor practices: he is a wicked man.

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבֵים לִפְנֵי חֲכָמִים. סְפוּג, וּמְשַׁפֵּה, מְשַׁמְרֵת, וְנִפְהָ. סְפוּג, שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל. מְשַׁפֵּה, שֶׁמְכַנִּיס בּוֹ וּמוֹצִיא בּוֹ. מְשַׁמְרֵת, שֶׁמוֹצִיאָה אֶת הַיַּיִן וְקוֹלְטָת אֶת הַשְּׂמֵרִים. וְנִפְהָ, שֶׁמוֹצִיאָה אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלְטָת אֶת הַסֶּלֶת:

There are four types among those who sit before the sages: a sponge, a funnel, a strainer and a sieve. A sponge, soaks up everything; A funnel, takes in at one end and lets out at the other; A strainer, which lets out the wine and retains the lees; A sieve, which lets out the coarse meal and retains the choice flour.

כָּל אֲהָבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְדָבָר, בְּטֵל דָּבָר, בְּטֵלָה אֲהָבָה. וְשֶׁאֵינָה תְלוּיָה בְדָבָר, אֵינָה בְטֵלָה לְעוֹלָם. אִיזוֹ הִיא אֲהָבָה הַתְלוּיָה בְדָבָר, זוֹ אֲהָבַת אֲמָנוֹן וְתָמָר. וְשֶׁאֵינָה תְלוּיָה בְדָבָר, זוֹ אֲהָבַת דָּוִד וְיְהוֹנָתָן:

All love that depends on a something, [when the] thing ceases, [the] love ceases; and [all love] that does not depend on anything, will never cease. What is an example of love that depended on a something? Such was the love of Amnon for Tamar. And what is an example of love that did not depend on anything? Such was the love of David and Jonathan.

כָּל מַחְלָקַת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, סוֹפָה לְהִתְקַיֵּם. וְשֶׁאֵינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אִין סוֹפָה לְהִתְקַיֵּם. אִיזוֹ הִיא מַחְלָקַת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחְלָקַת הַלֵּל וְשִׁמְאִי. וְשֶׁאֵינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחְלָקַת קָרַח וְכָל עֲדָתוֹ:

Every dispute that is for the sake of Heaven, will in the end endure; But one that is not for the sake of Heaven, will not endure. Which is the controversy that is for the sake of Heaven? Such was the controversy of Hillel and Shammai. And which is the controversy that is not for the sake of Heaven? Such was the controversy of Korah and all his congregation.

כָּל הַמְזוּכָה אֶת הַרְבִּיּוֹת, אִין חֶטָּא בָּא עַל יָדוֹ. וְכָל הַמְחַטֵּיא אֶת הַרְבִּיּוֹת, אִין מְסַפִּיקוּן בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. מִשָּׁה זָכָה וְזָכָה צְדָקַת ה' עֲשֵׂה וּמְשַׁפְּטֵיו עִם יִשְׂרָאֵל. יִרְבְּעֵם חֶטָּא וְהִחַטֵּיא אֶת (אֶת הַרְבִּיּוֹת, זְכוֹת הַרְבִּיּוֹת תְלוּי בּוֹ, שְׁנֶאֱמַר (דְּבָרִים לָג עַל חַטָּאוֹת יִרְבְּעֵם (בֶּן נֶבֶט) אֲשֶׁר חֶטָּא וְאֲשֶׁר הִחַטֵּיא אֶת יִשְׂרָאֵל (הַרְבִּיּוֹת, חֶטָּא הַרְבִּיּוֹת תְלוּי בּוֹ, שְׁנֶאֱמַר (מַלְכִים א טו

Whoever causes the multitudes to be righteous, sin will not occur on his account; And whoever causes the multitudes to sin, they do not give him the ability to repent. Moses was righteous and caused the multitudes to be righteous, [therefore] the righteousness of the multitudes is hung on him, as it is said, “He executed the Lord’s righteousness and His decisions with Israel” ([Deut. 33:21](#)). Jeroboam, sinned and caused the multitudes to sin, [therefore] the sin of the multitudes is hung on him, as it is said, “For the sins of Jeroboam which he sinned, and which he caused Israel to sin thereby” ([I Kings 15:30](#)).

כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים הַלְלוֹ, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוֹ. וְשְׁלֵשָׁה דְּבָרִים אֲחֵרִים, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל בַּלְעָם הַרְשָׁע. עֵין טוֹבָה, וְרוּחַ גְּמוּכָה, וְנִפְשׁ שְׁפֵלָה, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוֹ. עֵין רַעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה, וְנִפְשׁ רַחְבָּה, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל

בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע. תלמידיו של אברהם אבינו, אוכליו בעולם להגחיל אהבי יש, ואצרתיהם אמלא. אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין (הנה ונוחליו בעולם הבא, שנאמר (משלי ח ואמה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, (גיהנם ויורדיו לבאר שחת, שנאמר (תהלים נה ונאני אבטח בך

Whoever possesses these three things, he is of the disciples of Abraham, our father; and [whoever possesses] three other things, he is of the disciples of Balaam, the wicked. A good eye, a humble spirit and a moderate appetite he is of the disciples of Abraham, our father. An evil eye, a haughty spirit and a limitless appetite he is of the disciples of Balaam, the wicked. What is the difference between the disciples of Abraham, our father, and the disciples of Balaam, the wicked? The disciples of Abraham, our father, enjoy this world, and inherit the world to come, as it is said: "I will endow those who love me with substance, I will fill their treasuries" ([Proverbs 8:21](#)). But the disciples of Balaam, the wicked, inherit gehinnom, and descend into the nethermost pit, as it is said: "For you, O God, will bring them down to the nethermost pit those murderous and treacherous men; they shall not live out half their days; but I trust in You" ([Psalms 55:24](#)).

היהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי, לעשות רצון אביה שבשמים. הוא היה אומר, עז פנים לגיהנם, ובשת פנים לגן עדן. יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך

Judah ben Tema said: Be strong as a leopard, and swift as an eagle, and fleet as a gazelle, and brave as a lion, to do the will of your Father who is in heaven. He used to say: the arrogant is headed for Gehinnom and the blushing for the garden of Eden. May it be the will, O Lord our God, that your city be rebuilt speedily in our days and set our portion in the studying of your Torah.

הוא היה אומר, בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה, בן שלש עשרה למצות, בן חמש עשרה לתלמוד, בן שמונה עשרה לחפה, בן עשרים לרדף, בן שלשים לפח, בן ארבעים לבינה, בן חמשים לעצה, בן ששים לזקנה, בן שבעים לשובה, בן שמונים לגבורה, בן תשעים לשוח, בן מאה כאלו מת ועבר ובטל מן העולם

He used to say: At five years of age the study of Scripture; At ten the study of Mishnah; At thirteen subject to the commandments; At fifteen the study of Talmud; At eighteen the bridal canopy; At twenty for pursuit [of livelihood]; At thirty the peak of strength; At forty wisdom; At fifty able to give counsel; At sixty old age; At seventy fullness of years; At eighty the age of "strength"; At ninety a bent body; At one hundred, as good as dead and gone completely out of the world.

בן בג בג אומר, הפך בה והפך בה, דכלא בה. ובה תחזי, וסיב ובלה בה, ומנה לא תזוע, שאין לה מדה טובה הימנה

Ben Bag Bag said: Turn it over, and [again] turn it over, for all is therein. And look into it; And become gray and old therein; And do not move away from it, for you have no better portion than it.

בן הוא אומר, לפום צערא אגרא

Ben He He said: According to the labor is the reward.

שְׁנוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָחָר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם:
 רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו. נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות. ומלבשתו ענוה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן, ומרסקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהגין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה, לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה. ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלין לו רזי תורה, (שנאמר) **משלי ח** : ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, ונהי צנוע וארף רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

The sages taught in the language of the mishnah. Blessed be He who chose them and their teaching. Rabbi Meir said: Whoever occupies himself with the Torah for its own sake, merits many things; not only that but he is worth the whole world. He is called beloved friend; one that loves God; one that loves humankind; one that gladdens God; one that gladdens humankind. And the Torah clothes him in humility and reverence, and equips him to be righteous, pious, upright and trustworthy; it keeps him far from sin, and brings him near to merit. And people benefit from his counsel, sound knowledge, understanding and strength, as it is said, "Counsel is mine and sound wisdom; I am understanding, strength is mine" ([Proverbs 8:14](#)). And it bestows upon him royalty, dominion, and acuteness in judgment. To him are revealed the secrets of the Torah, and he is made as an ever-flowing spring, and like a stream that never ceases. And he becomes modest, long-suffering and forgiving of insult. And it magnifies him and exalts him over everything.

אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת, אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה. (גזם זקב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומר) **שמות לב** (שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא גזוף, שנאמר) **משלי יא** והלחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחות, אל תקרא חרות אלא חרות. שאין לה בן חורין וממתנה נחליאל (אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר) **במדבר כא** : ומנחליאל במות:

Rabbi Joshua ben Levi said: every day a bat kol (a heavenly voice) goes forth from Mount Horeb and makes proclamation and says: "Woe unto humankind for their contempt towards the Torah", for whoever does not occupy himself with the study of Torah is called, nazuf (the rebuked. As it is said, "Like a gold ring in the snout of a pig is a beautiful woman bereft of sense" ([Proverbs 22:11](#)). And it says, "And the tablets were the work of God, and the writing was the writing of God, graven upon the tablets" ([Exodus 32:16](#)). Read not haruth ['graven'] but heruth ['freedom']. For there is no free man but one that occupies himself with the study of the Torah. And whoever regularly occupies himself with the study of the Torah he is surely exalted, as it is said, "And from Mattanah to Nahaliel; and Nahaliel to Bamoth" ([Numbers 21:19](#)).

הלומד מתברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפלו אות אחת, צריך לנהוג בו כבוד, שכן מצונו ואתה (בדוד מלך ישראל, שלא למד מאחיתפל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומידעו, שנאמר) **תהלים נה** אנוש כערפי אלופי ומידעי. והלא דברים קל וחמר, ומה דוד מלך ישראל, שלא למד מאחיתפל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו, הלומד מתברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפלו אות אחת, על (כבוד חכמים ונחלו, **משלי כח**) אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד. ואין כבוד אלא תורה, שנאמר **משלי ג** : כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו (ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה, שנאמר) **משלי ד** :

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is obligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, “But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend” ([Psalms 55:14](#)). Is this not [an instance of the argument] “from the less to the greater” (kal vehomer)? If David, king of Israel who learned from Ahitophel no more than two things, nevertheless called him his master, his guide and his beloved friend; then in the case of one who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, all the more so he is under obligation to treat him with honor. And “honor” means nothing but Torah, as it is said, “It is honor that sages inherit” ([Proverbs 3:35](#)). “And the perfect shall inherit good” ([Proverbs 28:10](#)), and “good” means nothing but Torah, as it is said, “For I give you good instruction; do not forsake my Torah” ([Proverbs 4:2](#)).

כִּי הִיא דְרָכָהּ שֶׁל תּוֹרָה, פֶּת בְּמַלַּח תֹּאכַל, וּמִיָּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתָּה, וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן, וְנִי צֶעַר תִּחְיֶה, וּבַתּוֹרָה אַתָּה עֹמֵל, אֲשֶׁרִיךְ וְטוֹב לָךְ. אֲשֶׁרִיךְ בְּעוֹלָם הִנֵּה וְטוֹב לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא (אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵן, (תְּהִי לְךָ כֹּחַ

Such is the way [of a life] of Torah: you shall eat bread with salt, and rationed water shall you drink; you shall sleep on the ground, your life will be one of privation, and in Torah shall you labor. If you do this, “Happy shall you be and it shall be good for you” ([Psalms 128:2](#)): “Happy shall you be” in this world, “and it shall be good for you” in the world to come.

אֵל תִּבְקַשׁ גְּדֻלָּה לְעַצְמְךָ, וְאֵל תִּתְמַד כְּבוֹד, יוֹתֵר מִלְמוּדָה עֲשֵׂה, וְאֵל תִּתְאַוֶּה לְשִׁלְחָנְךָ שֶׁל מְלָכִים, שֶׁשִּׁלְחָנְךָ גָּדוֹל מִשִּׁלְחָנָם, וְכִתְרְךָ גָּדוֹל מִכִּתְרָם, וְנֶאֱמַן הוּא בְּעַל מְלֶאכֶתְךָ שֶׁיִּשְׁלַם לָךְ שֶׁכֵּר פְּעֻלָּתְךָ

Do not seek greatness for yourself, and do not covet honor. Practice more than you learn. Do not yearn for the table of kings, for your table is greater than their table, and your crown is greater than their crown, and faithful is your employer to pay you the reward of your labor.

גְּדוּלָה תּוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהֵנָה וּמִן הַמְּלָכוֹת, שֶׁהַמְּלָכוֹת נִקְנִית בְּשִׁלְשִׁים מַעְלוֹת, וְהַכְּהֵנָה בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע, וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים וְשִׁמְנָה דְבָרִים. וְאֵלֶּיךָ הֵן, בְּתַלְמוּד, בְּשִׁמְיַעַת הָאֵזֶן, בְּעֵרִיכַת שְׁפָתַיִם, בְּכִינַת הַלֵּב, בְּשִׁכְלוֹת הַלֵּב, בְּאִימָה, בְּיִרְאָה, בְּעִנְיָה, בְּשִׁמְחָה, בְּטַהֲרָה, בְּשִׁמּוּשׁ חֻכְמִים, בְּדַקְדּוּק חֻבְרִים, וּבְפִלְפוּל הַתְּלִמִּידִים, בְּיִשׁוּב, בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בְּמַעֲוֵט סְחוּרָה, בְּמַעֲוֵט דְרָךְ אֶרֶץ, בְּמַעֲוֵט תַּעֲנוּג, בְּמַעֲוֵט שִׁנְיָה, בְּמַעֲוֵט שִׁיחָה, בְּמַעֲוֵט שְׁחוּק, בְּאֶרֶךְ אַפִּים, בְּלֵב טוֹב, בְּאַמוּנַת חֻכְמִים, וּבְקִבְלַת הִיסוּרִין, הַמְּכִיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְהַשֹּׁמֵחַ בְּחֵלְקוֹ, וְהַעוֹשֶׂה סִיג לְדְבָרָיו, וְאֵינוֹ מַחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ, אֶהוּב, אֶהוּב אֶת הַמְּקוֹם, אֶהוּב אֶת הַבְּרִיּוֹת, אֶהוּב אֶת הַצְּדָקוֹת, אֶהוּב אֶת הַמַּיִשְׁרִים, אֶהוּב אֶת הַתּוֹכְחוֹת, מִתְרַחֵק מִן הַכְּבוֹד, וְלֹא מְגִיֵּס לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ, וְאֵינוֹ שׂוֹמֵחַ בְּהוֹרָאָה, נוֹשֵׂא בְּעַל עַם חֻבְרוֹ, מְכַרְעוֹ לְכַף זְכוּת, מַעְמִידוֹ עַל הָאֱמֶת, וּמַעְמִידוֹ עַל הַשְּׁלוֹם, מְתַיֵּשֵׁב לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ, שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב, שׂוֹמֵעַ וּמוֹסֵר, הַלּוֹמֵד עַל מְנַת לְלַמֵּד וְהַלּוֹמֵד עַל מְנַת לְעַשׂוֹת, הַמְּחַפֵּים אֶת רְבוֹ, וְהַמְּכַוֵּן אֶת שְׂמוּעָתוֹ, וְהַאֲמִיר דְּבַר בְּשֵׁם אֲמִירוֹ, הָאֵל לְמַדְתָּ שֶׁכָּל הָאֲמִיר דְּבַר בְּשֵׁם אֲמִירוֹ מְבִיא גְּאֻלָּה וְתִאֲמַר אֶסְתֵּר לְפָלֵךְ בְּשֵׁם מְרַדְּכִי (לְעוֹלָם, שְׁנֶאֱמַר (אֶסְתֵּר ב

Greater is learning Torah than the priesthood and than royalty, for royalty is acquired by thirty stages, and the priesthood by twenty-four, but the Torah by forty-eight things. By study, Attentive listening, Proper speech, By an understanding heart, By an intelligent heart, By awe, By fear, By humility, By joy, By attending to the sages, By critical give and take with friends, By fine argumentation with disciples, By clear thinking, By study of Scripture, By study of mishnah, By a minimum of sleep, By a minimum of chatter, By a minimum of pleasure, By a minimum of frivolity, By a minimum of preoccupation with worldly matters, By long-suffering,

By generosity, By faith in the sages, By acceptance of suffering. [Learning of Torah is also acquired by one] Who recognizes his place, Who rejoices in his portion, Who makes a fence about his words, Who takes no credit for himself, Who is loved, Who loves God, Who loves [his fellow] creatures, Who loves righteous ways, Who loves reproof, Who loves uprightness, Who keeps himself far from honors, Who does not let his heart become swelled on account of his learning, Who does not delight in giving legal decisions, Who shares in the bearing of a burden with his colleague, Who judges with the scales weighted in his favor, Who leads him on to truth, Who leads him on to peace, Who composes himself at his study, Who asks and answers, Who listens [to others], and [himself] adds [to his knowledge], Who learns in order to teach, Who learns in order to practice, Who makes his teacher wiser, Who is exact in what he has learned, And who says a thing in the name of him who said it. Thus you have learned: everyone who says a thing in the name of him who said it, brings deliverance into the world, as it is said: “And Esther told the king in Mordecai’s name” ([Esther 2:22](#)).

כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו (גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעשיה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר (משלי ד מרפא. ואומר (שם ג) רפאות תהי לשרף ושקוי לעצמותיה. ואומר (שם ג) עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכה מאשר. ואומר (שם א) כי לנית חן הם לראשה ונעקים לגרגרתיה. ואומר (שם ד) תמן לראשה לנית חן עטרת תפארת תמגנה. ואומר (שם ט) כי בי ירבו ימיך ויסיפו לך שנות חיים. ואומר (שם ג) ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ואומר (שם) כי ארץ ימים ושנות חיים ושלום יסיפו לך. ואומר (שם) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום:

Great is Torah for it gives life to those that practice it, in this world, and in the world to come,As it is said: “For they are life unto those that find them, and health to all their flesh” ([Proverbs 4:22](#)), And it says: “It will be a cure for your navel and marrow for your bones” (ibid. 3:8) And it says: “She is a tree of life to those that grasp her, and whoever holds onto her is happy” (ibid. 3:18), And it says: “For they are a graceful wreath upon your head, a necklace about your throat” (ibid. 1:9), And it says: “She will adorn your head with a graceful wreath; crown you with a glorious diadem” (ibid. 4:9) And it says: “In her right hand is length of days, in her left riches and honor” (ibid. 3:1, And it says: “For they will bestow on you length of days, years of life and peace” (ibid. 3:2).

רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר, הנזי והפח והעשר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים, נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר (שם טז) עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא. ואומר (שם כ) תפארת בחורים פחם והדר זקנים שיבה. ואומר (שם יד) עטרת חכמים עשרם. ואומר (שם יז) עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. ותפארת הלבנה ובושה החמה, כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד. רבי שמעון בן (ואומר (ישעיה כד מנסיא אומר, אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים, כלם נתקמו ברבי ובבניו:

Rabbi Shimon ben Menasya said in the name of Rabbi Shimon ben Yohai: Beauty, strength, riches, honor, wisdom, [old age], gray hair, and children are becoming to the righteous, and becoming to the world,As it is said: “Gray hair is a crown of glory (beauty); it is attained by way of righteousness” ([Proverbs 16:3](#), And it says: “The ornament of the wise is their wealth” (ibid. 14:24), And it says: “Grandchildren are the glory of their elders, and the glory of children is their parents” (ibid. 17:6), And it says: “The glory of youths is their strength; and the beauty of old men is their gray hair” (ibid. 20:29), And it says: “Then the moon shall be ashamed, and the sun shall be abashed. For the Lord of Hosts will reign on Mount Zion and in Jerusalem, and God’s Honor will be revealed to his elders” ([Isaiah 24:23](#)). Rabbi Shimon ben Menasya said: these

seven qualities, which the sages have listed [as becoming] to the righteous, were all of them fulfilled in Rabbi and his sons.

אמר רבי יוסי בן קסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אֶחָד, ונתן לי שלום, והתנחתי לו שלום. אמר לי, רבי, מאיזה מקום אתה. אמרתי לו, מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני. אמר לי, רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אֶלֶף אֶלְפִים דינרי זָהָב וְאַבְנֵי טוֹבוֹת וּמְרָגְלִיּוֹת. אמרתי לו, בני, אם אתה נותן לי כל כסף וזָהָב וְאַבְנֵי טוֹבוֹת וּמְרָגְלִיּוֹת שֶׁבְעוֹלָם, איני דר אֶלָּא בְּמִקוֹם תּוֹרָה. ולא עוד, אֶלָּא שֶׁבִשְׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלוּיָן לוֹ בְּהַתְּלַכָּה (לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרָגְלִיּוֹת, אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִבָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ו) תִּנְחָה אֹתָהּ, בְּשִׁכְבָּהּ תִּשְׁמַר עָלֶיהָ, וְהַקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲדָהּ. בְּהַתְּלַכָּהּ תִּנְחָה אֹתָהּ, בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּשִׁכְבָּהּ תִּשְׁמַר עָלֶיהָ, בְּקִבְרָהּ טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ, (וְהַקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲדָהּ, לְעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן כְּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל (תהלים קוט) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב אָמַר ה' צְבָאוֹת (מֵאֲלֹפֵי זָהָב וְכֶסֶף. וְאוֹמַר (חגי ב

Rabbi Yose ben Kisma said: Once I was walking by the way when a man met me, and greeted me and I greeted him. He said to me, “Rabbi, where are you from?” I said to him, “I am from a great city of sages and scribes”. He said to me, “Rabbi, would you consider living with us in our place? I would give you a thousand thousand denarii of gold, and precious stones and pearls.” I said to him: “My son, even if you were to give me all the silver and gold, precious stones and pearls that are in the world, I would not dwell anywhere except in a place of Torah; for when a man passes away there accompany him neither gold nor silver, nor precious stones nor pearls, but Torah and good deeds alone, as it is said, “When you walk it will lead you. When you lie down it will watch over you; and when you are awake it will talk with you” ([Proverbs 6:22](#)). “When you walk it will lead you” in this world. “When you lie down it will watch over you” in the grave; “And when you are awake it will talk with you” in the world to come. And thus it is written in the book of Psalms by David, king of Israel, “I prefer the teaching You proclaimed to thousands of pieces of gold and silver” ([Psalms 119:71](#)), And it says: “Mine is the silver, and mine the gold, says the Lord of Hosts” ([Haggai 2:8](#)).

חֲמִשָּׁה קְנָנִים קָנָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵלוֹ הֵן, תּוֹרָה קִנְנָה אֶחָד, שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְנָה אֶחָד, אֲבְרָהָם קִנְנָה אֶחָד, ה' קִנְנֵי רֵאשִׁית דְּרַכּוֹ קָדָם מִפְּעֻלּוֹ מֵאֶז. שָׁמַיִם, (יִשְׂרָאֵל קִנְנָה אֶחָד, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְנָה אֶחָד. תּוֹרָה מִנֵּן, דְּכַתִּיב (משלי ח) פֶּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רִגְלֵי אֵי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּכְנֹנוּ לִי וְאֵי זֶה, (וְאָרֶץ קִנְנָה אֶחָד מִנֵּן, דְּכַתִּיב (ישעיה סו) מִה רַבּוֹ מַעֲשָׂיָהּ ה' בְּלֵם בְּחִכְמָהּ עֲשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָהּ. אֲבְרָהָם קִנְנָה אֶחָד מִנֵּן, (מִקוֹם מְנוּחָתִי, וְאוֹמַר (תהלים קד) וַיִּבְרָכֶהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אֲבָרָם לֹאֵל עָלְיוֹן קָנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. יִשְׂרָאֵל קִנְנָה אֶחָד מִנֵּן, דְּכַתִּיב (שמות), (דְּכַתִּיב (בראשית יד) לְקַדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה וְאֲדִירֵי כָּל חַפְצֵי בָם. בֵּית (עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קִנְיָתִי, וְאוֹמַר (תהלים טו) טו) וַיְבִיאֵם אֵל (מִכּוֹן לְשִׁבְתָּהּ פְּעֻלָּתָהּ ה' מִקְדָּשׁ ה' כּוֹנְנֵנוּ יְדִידֵהּ. וְאוֹמַר (תהלים עח) עח), (הַמִּקְדָּשׁ קִנְנָה אֶחָד מִנֵּן, דְּכַתִּיב (שמות טו) גָּבוּל קִדְשׁוֹ הָרַחֵם קָנָתָהּ מִיָּמֵינוּ:

Five possessions did the Holy Blessed One, set aside as his own in this world, and these are they: The Torah, one possession; Heaven and earth, another possession; Abraham, another possession; Israel, another possession; The Temple, another possession. 1a) The Torah is one possession. From where do we know this? Since it is written, “The Lord possessed (usually translated as ‘created’ me at the beginning of his course, at the first of His works of old” ([Proverbs 8:22](#)). , 2a) Heaven and earth, another possession. From where do we know this? Since it is said: “Thus said the Lord: The heaven is My throne and the earth is My footstool; Where could you build a house for Me, What place could serve as My abode?” ([Isaiah 66:1](#)) And it says: “How many are the things You have made, O Lord; You have made them all with wisdom; the earth is full of Your possessions” ([Psalms 104:24](#)). 3a) Abraham is another possession. From

where do we know this? Since it is written: “He blessed him, saying, “Blessed by Abram of God Most High, Possessor of heaven and earth” ([Genesis 15:19](#)). 4a) Israel is another possession. From where do we know this? Since it is written: “Till Your people cross over, O Lord, Till Your people whom You have possessed” ([Exodus 15:16](#)). And it says: “As to the holy and mighty ones that are in the land, my whole desire (possession) is in them” ([Psalms 16:3](#)). 5a) The Temple is another possession. From where do we know this? Since it is said: “The sanctuary, O lord, which your hands have established” ([Exodus 15:17](#)”, And it says: “And He brought them to His holy realm, to the mountain, which His right hand had possessed” ([Psalms 78:54](#)).

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, (כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנתאמר (ישעיה מג יחנה ימלך לעלם ועד. (יצרתיו אף עשיתיו, ואומר (שמות טו

רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנתאמר (ישעיה ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויבאדיר (מב

Whatever the Holy Blessed One created in His world, he created only for His glory, as it is said: “All who are linked to My name, whom I have created, formed and made for My glory” ([Isaiah 43:7](#)), And it says: “The Lord shall reign for ever and ever” ([Exodus 15:18](#)).

Said Rabbi Hananiah ben Akashya: It pleased the Holy Blessed One to grant merit to Israel, that is why He gave them Torah and commandments in abundance, as it is said, “The Lord was pleased for His righteousness, to make Torah great and glorious” ([Isaiah 42:21](#)).